

International Journal of Social Sciences

ISSN: 2587-2591

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.6.3>

Volume 4/1 Spring

2020 p. 22-35

FEDERAL ALMANYA EĞİTİM SİSTEMİ

FEDERAL GERMANY EDUCATION SYSTEM

Sibel DOĞAN¹

ÖZ

Toplumların kalkınmasını sağlayan en önemli etkenlerden biri eğitimidir. Her ülkenin sosyal, siyasi, ekonomik yapısına uygun bir eğitime ihtiyacı olmaktadır. Bu nedenle toplumların eğitim sistemleri farklılaşmaktadır. Aynı zamanda uygulanan eğitim sistemleri dinamik bir yapıya sahip olmaktadır. Buna bağlı olarak sistemde toplumun ihtiyaçlarına göre zaman zaman gerekli değişiklikler yapılmaktadır. Eğitim, ülkelerin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirmesini sağlamaktadır. Eğitimle ekonomi ve kalkınma arasında oldukça güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Çok sayıda göçmen vatandaşı yaşamakta olduğu Almanya, Dünyanın en büyük ekonomik gücüne sahip olan ülkelerinden biridir. Federal Almanya uluslararası sınavlarda başarılı bir ülkedir. Bu başarıyı getirense eğitim sistemidir. Toplumların ihtiyaç duyduğu insanları yetiştiren ana faktör eğitimidir. Bu nedenle ülkelerin eğitim sistemini özenle oluşturması gereklidir. Diğer bir deyişle eğitimin doğru yapılandırılması gerekmektedir. Eğitim sistemi doğru yapılandırıldığında sistem doğru işlemektedir. Bunun sonucunda örgütsel amaçlar gerçekleşmektedir. Aynı zamanda örgütlerinin verimli çalışması sağlanmaktadır. Eğitim örgütleri ülkelerin geleceğini şekillendirmektedir. Bu nedenle her ülkenin eğitim sistemi o ülkenin kalbi gibidir. Eğitim sistemi düzgün çalışmadığında bütün sistem çökmektedir. Bu nedenle farklı ülkelerin eğitim sistemleri dikkatle incelenmelidir. Bu eğitim sistemlerindeki uygulamalar dikkate alınmalıdır. Bu çalışmada dünyada söz sahibi ülkelere birisi olan Almanya'nın eğitim sisteminin incelenmesi

¹ Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Teftişi Bilim Dalı Doktora Öğrencisi E-mail: sibeldastekin@hotmail.com.

amaçlanmıştır. Bu amaçla Federal Almanya'nın eğitim sisteminden bahsedilmiştir. Bu çalışmada öğretmen yetiştirme ve yönetici yetiştirme politikasına da değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Toplum, Kalkınma.

ABSTRACT

One of the most important factors for the development of societies is education. Every country needs an education appropriate for its social, political and economic structure. Therefore, education systems of societies differ. At the same time, the applied education systems have a dynamic structure. Accordingly, necessary changes are made in the system from time to time according to the needs of the society. Education enables countries to train the manpower they need. There is a very strong relationship between education and the economy and development. Germany, where many immigrant citizens live, is one of the countries with the greatest economic power in the world. Federal Germany is a successful country in international exams. It is the education system that brings this success. Education is the main factor that educates the people that societies need. For this reason, countries must carefully create the education system. In other words, education should be structured correctly. When the education system is configured correctly, the system functions correctly. As a result, organizational goals are achieved. At the same time, their organizations are provided to work efficiently. Educational organizations shape the future of countries. Therefore, the education system of every country is like the heart of that country. When the education system is not working properly, the whole system collapses. Therefore, education systems of different countries should be examined carefully. Applications in these education systems should be taken into consideration. In this study, it is aimed to examine the education system of Germany, one of the countries having a voice in the world. For this purpose, the education system of the Federal Germany was mentioned. In this study, the policy of educating teachers and educating managers is also mentioned.

Keywords: Education, Society, Development.

Giriş

Almanya doğusunda Polonya ve Çek Cumhuriyeti, güneyinde Avusturya ve İsviçre, kuzeyinde Danimarka, batısında Fransa, Lüksemburg ve Belçika ile komşudur. Yüzölçümü 357,137 km²'dir. Resmi dil Almanca'dır. Başkenti ve en büyük şehri Berlin'dir. Yaklaşık 83 milyon nüfusu bulunmaktadır (europa.eu). Dünyanın üçüncü büyük ekonomik gücüne sahip olan ülkenin ekonomisinde en önemli payı %25.8 ile sanayi sektörü almaktadır. Onun dışında kamu yönetimi, savunma, eğitim, sağlık, sosyal iş faaliyetleri, toptan ve perakende ticaret, ulaşım, konaklama ve yiyecek hizmetleri faaliyetlerinin ekonomide payı bulunmaktadır (europa.eu).

Almanya'da 15 yaşın altındaki nüfus toplam nüfusun %14'ünü, 65 yaş üstü nüfusa %20'sini oluşturmaktadır. Erkeklerin 77, kadınlarinsa 82 yıl ortalama ömrü bulunmaktadır. Almanya'da resmi bir din bulunmamaktadır. Federal Almanya Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşında yenilmiş, sonrasında 1949 yılında Doğu Almanya ve Batı Almanya olarak ikiye ayrılmıştır. 3 Ekim 1990'da tekrar birleşmiş bugünkü siyasi sınırlarına kavuşmuştur. Yönetim şekil Parlamenter Cumhuriyettir. Devleti temsil eden bir cumhurbaşkanı vardır. Bir de şansölye olarak da ifade edilen ve iktidar partisinin lideri olan başbakan bulunmaktadır (europa.eu). Bu araştırmada literatür taramasına dayalı olarak Federal Almanya ile ilgili eğitim sisteminden bahsedilmektedir.

Federal Almanya Eğitim Sistemi

Almanya, 16 eyaletten oluşan federal bir devlettir. Eğitim sisteminin işleyişiyle ilgili yetkiler eyalet hükümetleri ile federal devlet arasında paylaşılmıştır, ancak eğitim konusu büyük ölçüde eyaletlerin yetki alanına girmektedir. Bu nedenle Federal Anayasa'da eğitim ve kültür konularıyla ilgili çok az hükme yer verilmiştir. Bu konulardaki esas hükümler eyaletlerin kendi yasalarında yer almaktadır. Anayasadaki eğitim ve kültür konularıyla ilgili hükümler şunlardır (KMK, 2012):

- Madde 4: Din seçme ve inanç özgürlüğü,
- Madde 5: Güzel sanatlar ve bilim, araştırma ve öğretim özgürlüğü,
- Madde 7: Bütün okul sisteminin devletin denetiminde olması,
- Madde 12: Meslek seçme ve seyahat etme özgürlüğünün garanti altına alınması,
- Madde 30: Eyaletlerin kültürel bağımsızlıklarının tanınması,
- Madde 75: Federal hükümete yükseköğretim konusunda eyaletlere talimatlar verme yetkisinin tanınması,
- Madde 91: Federal hükümetin yükseköğretim kurumlarının yapımı, planlaması ve bilimin desteklenmesine katılımının öngörülmesi.

Kademelere göre eğitim amaçlarına bakıldığında okulöncesi eğitimin amaçları çocukların seviyelerine uygun etkinliklerle bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimlerini

sağlamaktır. Diğer bir deyişle oyun yoluyla eğlenerek öğrenmesini, dilsel gelişiminin artmasını ve sosyalleşmesini sağlamaktır (KMK, 2012).

İlköğretimin amaçları öğrencilerin temel bilgi ve becerileri edinmelerini, toplumsal hayata uyum sağlamalarını, kişiliklerinin gelişmesini, iletişim becerilerini geliştirerek sosyalleşmesini sağlamaktır (BMBF, 2015).

Ortaöğretim I. Kademenin amaçları yeteneklerine ve başarı durumlarına göre yönlendirilen öğrencilerin temel becerilerinin, fiziksel ve sosyal becerilerinin gelişmesini sağlamaktır. Bu kademedeki öğrencilerin topluma uyum sağlayan bireyler olmasını sağlamak da amaçlanmaktadır (KMK, 2012).

Ortaöğretim ikinci kademenin amaçları, öğrencilerin sorumluluk duygusunu arttırmak, istek ve yeteneklerine uygun eğitim almalarını sağlamak, bağımsız, eleştirel düşünebilen, kendine güvenen bireyler yetişmesini sağlamaktır (BMBF, 2015).

Federal Almanya'nın eğitim sisteminin amaçlarına bakıldığında okul öncesi eğitimde dilsel gelişimin, ilkokulda temel bilgi ve becerilerin kazanılmasının, ortaöğretim birinci kademedeki öğrencilerin yeteneklerine göre okullara yönlendirilmesiyle fiziksel ve sosyal becerilerinin gelişmesinin, ikinci kademesinde ise kendine güvenen, eleştirel düşünebilen bireyler yetiştirilmesinin vurgulandığı görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı dünyada sosyal ekonomik ve siyasi olarak kalkınmasının yanı sıra söz sahibi ülkelerden biri olan Almanya'nın eğitim sisteminin incelenmesini sağlamaktır. Bir ülkenin geleceği büyük oranda eğitim sistemine ve bu sistemin işleyişine bağlı olmaktadır. Eğitim sisteminin başarısı siyasi, sosyal ekonomik kalkınmanın da temelindeki etken olarak yer almaktadır. Zira sistemdeki eksiklik ve aksaklıklar belirlenmediği takdirde bu etki sağlık, ekonomi gibi pek çok alana da olumsuz yansımaktadır. Farklı ülkelerdeki eğitim sistemleri tanımak ve bilgi sahibi olmak, değişimin farkında olmak anlamına gelmekte ve ülkelerin eğitim sistemlerini karşılaştırma imkanı sunmaktadır. Bu anlamda bu araştırma gelişmiş ülkeler arasında önemli bir yeri olan Almanya'nın yönetim yapılanması, eğitim kademeleri, kademeler arasında geçişler, sınavlar, öğretmen ve yönetici yetiştirme hususlarında ayrıntılı bir bilgi sunarak, bu ülkenin eğitim sistemi hakkında genel bir fikir oluşmasını sağlamaktadır.

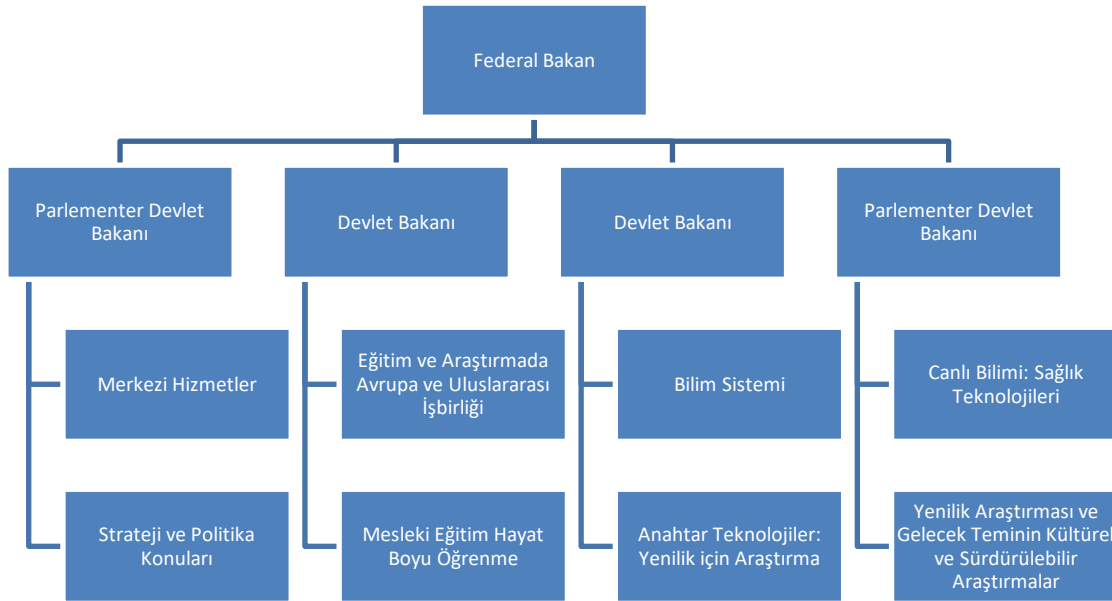
Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma literatür taramasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Buna yönelik olarak bu konuyla ilgili kitaplar, dergiler, makaleler, ulusal ve uluslararası dergiler vb kaynaklardan yararlanılmış bunlara dayalı olarak bir derleme yapılmıştır. Alman eğitim sistemiyle ilgili temel hususlar belirlenmiş, bu hususlarla ilgili ulusal ve uluslararası kaynaklardan tarama gerçekleştirilmiş ve süreçte yer alan konuların dikkat çeken kısımlarından bahsedilmiştir. Böylece araştırma Alman Eğitim sistemiyle ilgili bir genel çerçeveye oluşmasını sağlamıştır.

Eğitim Sisteminin Yapılanması

Bu başlık altında eğitim sisteminin yapılanması yönetsel yapılanma ve okul yapılanması olmak üzere iki ana başlık altında incelenmektedir.

Yönetsel yapılanma. Almanya’da eğitim sisteminin sorumluluğu 16 eyalet ve Federal Hükümet arasında paylaşılmıştır. Eyaletler yasa yapma hakkına ve kendi eğitim bakanlarına sahiptir. Bu bakanlar okullardan, yükseköğretimden, yetişkin eğitiminden ve sürekli eğitimden sorumludur. Eyaletler ve Federal Hükümet arasında koordinasyonu sağlayan çeşitli kurumlar vardır. Eğitim ve Kültür Bakanlığı Daimi Konferansı eğitim politikasını koordine etmekte ve ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim, araştırma ve kültür politikası alanında daha fazla gelişme kaydedilmesi için tavsiyelerde bulunmaktadır. Ulusal seviyede, Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı (BMBF) mesleki eğitim ve öğretim, yükseköğretim ve yurtdışı eğitimi hakkında ülke çapındaki politikaları yönlendirmektedir (Education Policy,2014). Şekil 1’de BMBF’nin örgüt şeması bulunmaktadır.

Şekil 1. Federal Almanya Eğitim ve Araştırma Bakanlığının Örgüt Şeması, Kaynak. (BMBF, 2015)

Almanya’da eğitim politikalarını düzenleyen, genel çerçeveyi çizen bakanlık Federal Almanya Eğitim ve Araştırma Bakanlığıdır (BMBF). 1994 yılına kadar Eğitim ve Bilim Bakanlığı olarak adlandırılan bakanlık daha sonra Eğitim ve Araştırma Bakanlığı adını almıştır (BMBF, 2015). Şekil 1’de de görüldüğü gibi BMBF, daimi devlet bakanı ve parlamenter devlet bakanlarından oluşmaktadır.

Parlamenter Devlet Bakanı ve Devlet Bakanlarına bağlı merkezi hizmetler ve yedi genel müdürlük bulunmaktadır. Bu genel müdürlükler Strateji ve Politik Konular, Eğitim ve Araştırmada Avrupa ve Uluslararası İşbirliği, Mesleki Eğitim Hayat Boyu Öğrenme, Bilim Sistemi, Anahtar Teknolojiler ve Yenilik İçin Araştırma, Canlı Bilimi: Sağlık Teknolojileri, Yenilik Araştırması ve Gelecek Temini Kültürel ve Sürdürülebilir Araştırmalardır. Bu genel müdürlüklerin alt birimleri bulunmaktadır (BMBF, 2015).

Eğitim politikasını şekillendiren başka kurumlar da bulunmaktadır. Bunlardan biri Ortak Bilim Konferansıdır. Ortak Bilim Konferansı araştırma fonları, bilim ve araştırma politikası stratejileri ve bilim sistemi ile ilgilenmektedir. Eğitimin politikasını şekillendiren kurumlardan biri de Almanya Bilim ve İnsanlık Konseyidir. Almanya Bilim ve İnsanlık Konseyi yükseköğretim, bilim ve araştırmanın gelişimi hakkında tavsiyelerde bulunmaktadır. Eğitim Politikasını şekillendiren kurumlardan bir başkası Alman Rektörler Birliğidir. Alman Rektörler Birliği gönüllü bir kuruluştur ve yükseköğretimle ilgili konularla ilgilenmektedir. Eğitim politikasını şekillendiren diğer bir kurum da Mesleki Eğitim ve Öğretim Federal Enstitüsüdür. Mesleki Eğitim ve Öğretim Federal Enstitüsü mesleki eğitim ve öğretimle ilgili politika, araştırma ve uygulamalarla ilgilenmektedir (Education Policy,2014). Diğer bir deyişle Federal Almanya’da genel çerçeveyi çizen, standartları geliştiren bir bakanlık bulunmasına rağmen her eyaletin eğitim bakanlığın bulunduğu ve eğitim politikasını şekillendiren pek çok birimin olduğu görülmektedir.

Okul yapılanması. Almanya’da iki tür okul bulunmaktadır. Bunlardan biri genel eğitim yapan okullar, diğeri mesleki eğitim yapan okullardır. Genel eğitim yapan okullar okulöncesi öğretim kurumları, temel eğitim okulları ile iki kademededen oluşan ortaöğretim okullarıdır (BMBF, 2015). Şekil 2’de Federal Almanya Eğitim Sisteminin okul yapılanması yer almaktadır.

	Yüksek Okullar		Üniversite					
18	Meslek Okulu (Dual Sistem)	Meslek Okulu Tam Zamanlı	Teknik Okul	Lise Üst Kademe				
17								
16								
15	Özel Eğitim	Temel Eğitim Okulu	Mesleki Orta Okul	Çok Amaçlı Okul	Lise Alt Kademe			
14								
13								
12								
11								
10						Uyum Aşaması (Deneme/Yönlendirme Basamağı)		
9								
8	Özel Eğitim	İlkokul						
7								
6								

5	Özel Eğitim	Ana okulu (İsteğe Bağlı)
4		
3		

Şekil 2. Federal Almanya Eğitim Sistemi Okul Yapılanması (KMH, 2015).

Şekil 2’de de görüldüğü gibi Federal Almanya’da 12 yıllık zorunlu eğitimin ilk dört yılını ilkökul, geri kalan kısmını da ortaöğretimdeki birinci ve ikinci kademe okullar oluşturmaktadır. Öğrenciler, 3-6 yaş arasında okulöncesi eğitim, 6-10 yaş arasında zorunlu eğitimin ilk basamağı olan ilkökula gitmektedir. Ardından okul türüne göre 5-6 yıl süren ortaöğretim birinci kademe ve üç yıl süren ortaöğretim ikinci kademe/lise ile zorunlu eğitim sona ermektedir.

Okulöncesi eğitim. Eğitimin ilk kademesi okulöncesi kurumlardır. Bunların dışında 0-6 yaş arasındaki her yaştan çocuğun alındığı çocuk bakım evleri de bulunmaktadır. Almanya’da genel olarak 3-6 yaş grubundaki çocukların eğitim gördüğü “okulöncesi eğitimi” paralıdır ve zorunlu eğitim kapsamında yer almamaktadır. Eyaletlerin bazılarında Waldorf Okulu, Montessori Okulu gibi farklı pedagojik yaklaşımlar uygulayan okullar bulunmaktadır. Bazı eyaletlerde okulöncesi eğitim sınıfı ilkökulların bünyesinde bulunmakta ve bu okullardan ilkökula doğrudan geçiş yapılmaktadır (KMK, 2012).

İlkokul. İlkokul, eğitimin zorunlu ilk basamağıdır ve devlet okullarında parasızdır. Almanya’da altı yaşına giren çocuklar, zorunlu eğitimin ilk kademesini oluşturan ilkökullara başlamaktadır. Bu kademenin süresi eyaletlere göre değişmekle birlikte genel itibarıyla birinci sınıftan dördüncü sınıfın sonuna kadar olan kısmı, 6-10 yaşları arasındaki çocukları kapsamaktadır. Ancak Berlin gibi bazı eyaletlerde beşinci ve altıncı sınıflar ilköğretim kademesinde yer almaktadır (KMK, 2014).

Ortaöğretim I. kademe. İlkokuldan sonraki eğitim basamağı ortaöğretim olmaktadır. Bu okullarla ilgili bazı eyaletlerde yeni okul türleri oluşmuştur. Ancak eyaletlerin genelinde bulunan okullar temel eğitim okulları (hauptschule), mesleki ortaokul (realschule), lise alt devre (gymnasium), üç farklı düzeydeki okulu bir çatı altında toplayan çok amaçlı okullar (gesamtschule) dir (KMK, 2014).

Ortaöğretim II. kademe/lise. Liseler (gymnasium) ilkökuldaki başarı durumuna dayalı olarak yükseköğretim yapabilecek yeterliliğe sahip olan öğrencilerin ilkökul öğretmenleri tarafından yönlendirildiği okullardır. Farklı okul türlerine yönlendirilen öğrenciler de başarı durumuna göre bu okullara geçiş yapabilmektedir (KMK, 2012).

Ortaöğretimin ikinci kademesindeki öğrencilerin devam edebildiği ve yükseköğretime hazırlık amacı olan okullar bulunmaktadır (Gymnasium Oberstufe). Eğitiminin 10. yılını başarı ile tamamlayanlar, mesleki ortaokulu ikinci yabancı dil okuyarak başarı ile bitirenler ve Temel Eğitim Okulunda 10-B diploması alan öğrenciler ortaöğretim ikinci kademeye devam etme hakkını kazanmaktadır (Stuttgart Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği, 2013).

Özetle Federal Almanya’nın eğitim sisteminde, zorunlu eğitim ilkökuldan itibaren başlamakta, dördüncü sınıfın sonunda öğrenciler temel eğitim okulu, mesleki ortaokul, çok

amaçlı okul, lise alt kademedan birine yönlendirilmektedir. Beşinci ve altıncı sınıflar deneme/yönlendirme basamağı olarak uygulanmakta, bu sınıflarda okul türleri arasında geçiş sağlanabilmektedir. Ortaöğretim birinci kademenin sonunda mesleki lise, teknik lise, lise üst kademedan birine, ortaöğretim ikinci kademeye geçiş yapılmaktadır.

Yükseköğretim. Almanya’da üniversiteye girebilmenin koşulu ulusal sınavda başarılı olarak liseden mezun olmaya hak kazanmaktır. Onun dışında üniversitelerin belirlediği koşulları sağlayanlar başvurmaktadır (BMBF, 2015).

Genel lisenin birinci kademesi 10. Sınıfta, ikinci kademesinde ise bazı eyaletlerde 12. Sınıfta bazılarıdaysa 13. Sınıfta “Abitur” sınavının başarıyla sonuçlanması ile sona ermektedir. Bu sınavı başaranlar “Genel Yükseköğrenim Olgunluğu Derecesi”ni almaktadır. Bu derece bütün üniversite ve yüksek okullarda öğrenim görme hakkını sağlamaktadır (KMK, 2014).

Özel eğitim. İlk ve orta dereceli okulların normal eğitim kurumlarında derslere katılamayacak öğrencilerin eğitim gördüğü Engelliler Okulu (Sonderschule) bulunmaktadır. Özel Eğitime ihtiyacı olan çocukların devam edebileceği okullar; bedensel engelli, zihinsel engelli, görme engelli, öğrenme güçlüğü çekenler, işitme engelliler, uzun süre hastanede kalanlar, özel desteğe ihtiyaç duyanlar olarak ayrılmaktadır. Birçok okul bünyesinde, özel eğitime (Zihinsel engelliler hariç) ait sınıflar bulunmaktadır ve bu öğrenciler, derslerini bu okullarda diğer öğrenciler ile birlikte yapmaktadır. Özel eğitim kurumlarına giden öğrenciler hem yükseköğretim görebilmekte, hem de meslek eğitimi alabilmektedir (KMK, 2014).

Yaşam boyu öğrenme. Yaşam boyu öğrenme sürekli eğitimi içermektedir. Bilgi toplumunda yaşadığımız bu günlerde yaşam boyu öğrenme gitgide artan bir öneme sahip olmaktadır. 2004 yılında itibaren hükümet ve eyalet yaşam boyu öğrenmeyle ilgili yeni bir strateji belirlemiştir. Buna göre her yaşta insanın hayatının her döneminde öğrenmeye teşvik edilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Zira öğrenme hayatın bir parçasıdır (KMK, 2012).

Almanya’da sürekli eğitimin genel çerçevesini hükümet belirlemekte, uygulanmasındansa eyaletler sorumlu olmaktadır. Eyaletlerde ihtiyaca ve isteğe yönelik farklı eğitim programları bulunmaktadır. Yetişkin eğitim programları her eyalette farklılaşmaktadır. Almanya’da 2004 yılında belirlenen stratejiye uygun olarak yaşam boyu öğrenmeye oldukça önem verilmekte, her yaşta insanın yetişkinlerin eğitim alması teşvik edilmektedir (BMBF, 2015).

Federal Almanya Eğitim Sisteminin Süreç Boyutu

Bu başlık altında eğitim-öğretim süreçleri, yönetici ve öğretmenlerin yetiştirilmesi, eğitimin denetimi ve eğitimin finansmanı konuları incelenmektedir.

Eğitim-öğretim süreçleri. Almanya’da genel itibarıyla zorunlu eğitim altı yaşında başlamaktadır. Haftada beş gün olmak üzere ortalama 185 gün eğitim yapılmaktadır. Öğrencilerin performansı BMBF’nin hazırladığı altı notlu sisteme göre ölçülmektedir. Bu not sistemine göre en yüksek not biriken en düşük not altıdır (KMK, 2012; Stutgard Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği, 2013).

İlkokula başlama yaşı gelmiş her çocuğa okul, uygunluk testi yapmakta, test olumlu sonuçlandığı takdirde çocuk ilkokula başlamaktadır. Testte başarısız olan öğrenciler sağlık kontrolüne gönderilmekte, çocuğun engelli olduğuna karar verildiği takdirde çocuk, engelliler okuluna yönlendirilmektedir (KMK, 2012).

İlkokulda eğitimin ilk yıllarında sınav yapılmamakta ve not verilmemektedir. İlkokulda öğrencinin durumunun ayrıntılı olarak anlatıldığı bir değerlendirme raporu yazılmaktadır. Gelişim raporu olarak da ifade edilen bu raporda öğrencinin güçlü ve eksik yanları anlatılmaktadır. Dördüncü sınıfın sonunda öğrencinin devam edeceği okul türü öğretmenin tavsiyesine dayalı olarak gerçekleştirilmektedir. Tavsiye kararına ailelerin itiraz etme hakkı bulunmaktadır (BMBF, 2015).

Ortaöğretimin ilk iki yılı olan beşinci ve altıncı sınıflarda deneme basamağı oluşturulmaktadır. Ancak Berlin gibi bazı eyaletlerde bu sınıflar ilkokul kademesinde yer almaktadır. Deneme basamağında ilkokul öğretmenin tavsiye kararının doğruluğu gözden geçirilmekte ve öğrencilerin başarı durumlarına göre okul türleri arasında geçiş sağlanabilmektedir (KMK, 2014). Öğrenciler okul türleri arasında değişiklikler yapmasının önu açık olmasına rağmen bu değişiklikler çoğunlukla alt düzeydeki okullara geçiş şeklinde gerçekleştirilmektedir (Miera, 2008; akt: Güllüpnar, 2010).

Temel eğitimde diğer okullara yönlendirilecek kadar başarılı olamamış öğrencilerin eğitim aldığı okul türü Temel Eğitim Okuludur. Bu okullarda genel olarak nitelikli işçi ve meslek okuluna öğrenci yetiştirilmektedir. Bu okullara genellikle dezavantajlı ailelerin çocukları ve göçmen aileden gelen çocuklar devam etmektedir (Miera, 2008; akt: Güllüpnar, 2010).

İlkokuldaki başarısı düzeyi orta seviyede olan öğrenciler mesleki okullara yönlendirilmektedir. Bu okullardaki eğitim, beşinci sınıftan onuncu sınıfa kadar olan kısımları kapsamaktadır (KMK, 2012). Diğer okuldan en önemli farkı ara eleman yetiştirmek olan bu okullar teori ve pratikte iyi bir eğitim vermektedir (BMBF, 2015). Mecburi derslerin ve seçmeli derslerin yanı sıra, konu seçimi belli kriterlere göre yapılan projeler de öğrencilerin daha sonraki eğitim hayatlarına katkı sağlamaktadır. Teorik dersler, öğrencilerin daha sonra liselere devam etmelerini, mesleki dersler ve projeler ise mesleki eğitimlerine devam etmelerini sağlamaktadır. 7. Sınıftan başlayarak ikinci yabancı dil mecburidir. Öğretmenler Kurulu kararıyla mesleki ortaöğretim okulları iki dilli eğitim-öğretim de verebilmektedir (Stuttgart Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği, 2013).

Çok Amaçlı Okullara, ilkokulu bitiren tüm öğrenciler alınmaktadır. Bu okullarla Alman Eğitim Sistemini farklı kılan özelliklerden biri olan erken yönlendirmenin oluşturabileceği olumsuz sonuçların telafi edilmesi amaçlanmaktadır. Bu okul modelinde ortaöğretimdeki üç okul türü arasındaki yatay geçişler diğer okullara nazaran çok daha kolaydır (KMK, 2012).

Lisedeki Mezuniyet Sınavları merkezi olarak yapılmaktadır. Yazılı sınavlar, Almanca, matematik, yabancı dil ve okulun alanlarına göre belirlenen bir ana dersten, eyaletin belirlenmiş tarihlerinde yapılmaktadır. Yabancı dil sınavı hem yazılı, hem de sözlü olarak 12. sınıfın ilk yarısında gerçekleştirilmektedir. Her öğrenci, kendisinin seçtiği bir dersin sözlü sınavına girmek zorundadır. Lisede olgunluk sınavını başarıyla geçen öğrenciler

başka bir sınava girmesine gerek kalmadan not ortalamalarına göre üniversiteye kayıt yaptırmaktadır. Diğer bir deyişle yükseköğretim kurumlarına girebilmek için Abitur olgunluk sınavını geçmek gerekmektedir (KMK, 2014).

Almanya'da meslek yüksekokulu üniversite ile aynı statüde yer almaktadır. Bu okulda verilen eğitimin üniversite eğitiminden farkı, daha çok uygulama odaklı olmasıdır. Bu okullar teoriden çok uygulama ağırlıklı mesleki yüksekokullarıdır. Mezunları iş hayatında daha kolay iş bulabilmektedir. Teknik üniversiteler ise, sadece sayısal bölümlere yönelik olmaktadır. Son yıllarda uluslararası tanınırlığa sahip bachelor ve master gibi bitirme dereceleri ve uluslararası not transferi imkânını sağlayan yeni yapısıyla ayrı bir önem kazanmıştır (KMK, 2014).

Yöneticilerin yetiştirilmesi. Federal Almanya'da eyaletlerde okul müdürlerinin seçimi farklı şekillerde gerçekleştirilmektedir. Bazı eyaletlerde okul müdürleri bulunduğu öğretim kademesinde öğretmen olarak görev yapan kişilerden seçilmektedir. Öğretmenlik ve yöneticilik tecrübesi bulunan kişiler okul müdürü olarak tercih edilmektedir. Öğretmenlikten yöneticilik görevine getirilen kişiler bir yandan yöneticilik görevini yapmakta bir yandan da derse girmeye devam etmektedir, ancak ders saatleri yönetimi engellemeyecek şekilde sınırlı olmaktadır. Okul müdürü okulu temsil eden kişi, okulun lideri konumundadır (Eurodice, 2010).

Bazı eyaletlerde ise okul yöneticisine ihtiyaç halinde kamu ilanı ile arama ve eyalet bakanlığı tarafından açık işe alımla gerçekleştirilmektedir. Açık işe alım; boş pozisyonların ilan edilmesi ile gerçekleştirilen, başvuruların alınmasının ve adayların seçilmesinin merkezi olarak yapılmadığı işe alım yöntemidir. İşe alım yerel yetkililerle işbirliği ile gerçekleştirilmekte, ancak okulun sorumluluğunda olmaktadır (Avrupa'da Öğretmenler ve Okul Liderlerine İlişkin Temel Veriler, 2013).

Okul kurulu okul müdürlerinin seçilmesi ve görevlendirilmesi hususunda etkili rol oynamaktadır. Okul müdürleri için devlette çalışıyor olma şartının yanı sıra bazı eyaletlerde beş yıl bazılarında sekiz yıl öğretmenlik yapmış olma şartı aranmakta, yaş sınırlaması da bulunmaktadır (30-56 yaş arası). Okul müdürlüğü için bazı eyaletler yalnızca sözlü sınav uygularken bazıları hem yazılı hem de sözlü sınav uygulamaktadır. Başvuruların kabulü ve değerlendirilmesi okul kurulları tarafından yapılmakta, karar yetkili mercilere iletilmekte, atama yerel birimlerce gerçekleştirilmektedir (Eurodice, 2010). Okul müdürlerinin ve yardımcılarının maaşları öğrenci sayısına göre değişmekte, bu durumda öğrenci sayısının artması, çalıştıkları okulun tercih edilen bir okul olması müdürler için önem taşımaktadır (Eurodice, 2010).

Öğretmenlerin yetiştirilmesi. Almanya'daki öğretmen eğitimi eğitim yüksek okullarına ve eğitim bilimleri fakülteleri, müzik ve sanat eğitimi okullarında ve çok amaçlı üniversitelerde gerçekleştirilmektedir. Öğrenciler bu okullara girebilmek için yükseköğretim olgunluk sınavını (Abitur) geçmek zorundadır (BMBF, 2015).

Almanya'da ilköğretim öğretmenleri genellikle üniversitelerdeki eğitim bilimleri bölümlerinde eğitim görmektedir. Bu öğretmenlerin eğitimi yedi dönem (üç buçuk yıl) devam etmekte, öğretmenlik sınavı ile sona ermektedir. Ortaöğretim birinci kademesindeki öğretmenler ise ara kademe bulduklarından ya ilköğretim ve ortaöğretim birinci kademe

öğretmenleriyle ya da ortaöğretim ikinci kademe öğretmenleriyle birlikte yetiştirilmektedir. Üniversite eğitimi süresi eyaletlere göre değişmekle beraber (9-11 dönem) üç buçuk veya dört buçuk yıl sürmektedir. Ortaöğretimin ikinci kademesindeki öğretmen adayları bir üniversitenin bilim veya güzel sanatlar fakültesinde kendi seçtikleri iki dalda (genel eğitim ve meslek dersi eğitimi) eğitim görmektedir. Eğitim süresi dokuz dönem yani dört buçuk yıldır. Mesleki eğitim öğretmen adayları mesleki eğitim enstitülerinde ya da Teknik-Mühendislik bölümlerinde eğitim görmektedir. Eğitimleri dört buçuk yıl sürmektedir. Mesleki eğitim öğretmenleri ekonomi, işletme, elektrik-elektronik, inşaat teknolojisi, giyim ve tekstil teknolojisi, iç ve dış tasarım, sağlık ve ev ekonomisi bölümlerinden birini seçebilmektedir. Devlet sınavını da başarıyla tamamlayan öğretmenler meslek okulu öğretmeni ya da ticaret okulu öğretmeni ünvanıyla öğretmenlik yapmaya hak kazanmaktadır. Özel eğitim kurumları için öğretmen eğitiminde öğretmen adayları eğitim fakültelerinin özel eğitim bölümünde dört yıl eğitim görmektedir. Bu dört yılın yarısı özel eğitime yarısı da eğitim bilimleri ve konu alanı derslerine ayrılmıştır (Eurodice, 2009; akt: Keçici, 2011).

Üniversite eğitiminin tamamlanması ve birinci devlet sınavına girilmesi öğretmenlik eğitiminin ilk aşamasını oluşturmakta, ardından eğitimin ikinci aşaması olan öğretmenlik uygulaması, diğer bir deyişle hazırlık hizmeti başlamaktadır. 18-24 ay boyunca devam eden bu dönemde öğretmen adayları tecrübeli öğretmenlerin (Mentor) denetiminde ders vermektedir. Hazırlık hizmetinin sonunda adaylar ikinci devlet sınavına girmekte ve kazandıkları ve belirlenen bir konuda bilimsel ilkelere uygun olarak yaptıkları araştırmanın kabul görmesi durumunda stajyerlikleri kaldırılmakta, öğretmenlik yapmaya hak kazanmaktadır (Eurodice, 2009; akt: Keçici, 2011).

Bunların yanı sıra Almanya’da bachelor (lisans) ve master (yüksek lisans) program yapısına uygun eğitim veren anabilim dalı mezunlarının öğretmenlik programına geçme olanağı bulunmaktadır. Bachelor/Master diploması I. Devlet Sınavına eşdeğerdir. Bachelor programları genel olarak 6 dönem ardından gelen master programları ise 4 dönemdir. Bachelor eğitimi iki alan eğitimine dayalıdır. İlkokul öğretmenliği eğitimi için Almanca ve matematik zorunludur. Master mezunları “Master of Education” ünvanını almakta, bu unvan öğretmenlik mesleğine geçişte kabul edilmektedir (Kultusministerkonferenz, 2010; akt: Keçici, 2011).

Birinci Devlet sınavını başaran adaylar ve Bachelor/Master eğitimini tamamlayan öğrenciler iki yıl süren staja başlamaktadır. Stajyerliğin sonunda başarılı bulunan adaylar II. Devlet sınavına girmekte, başarılı olan adaylar öğretmen ihtiyacı ve alımı ilan edilmiş okullara başvurabilmekte, öğretmenliğe hak kazanmaktadır (BMBF, 2015).

Almanya’da tüm eğitim seviyelerindeki öğretmenlik için eş zamanlı eğitim modeli uygulanmaktadır Eş zamanlı modelde, bu genel eğitim dersleri ile eş zamanlı olarak öğretmenlerin meslekte verecekleri derslerde tecrübe edinmelerini ifade etmektedir. Bu derslerin amacı genel eğitimle ilgili ve bir ya da daha fazla konuda kapsamlı bilgi vermektir (Avrupa’da Öğretmenler ve Okul Liderlerine İlişkin Temel Veriler, 2013).

Federal Almanya’daki öğretmen adaylarının üniversiteden mezun olmaları için sınavların bulunduğu, bu sınavda başarılı olanların staja başladığı, teoriden ziyade pratiğe odaklanıldığı diğer bir deyişle öğretmenlerin okullarda gerçekleştirdiği uygulama eğitimine önem verildiği, eğitim ve staj süresinin kademelere göre farklılaştığı söylenebilir.

Eğitim denetimi. Almanya’da eğitim denetimi 1854 yılından itibaren yapılmaya başlamıştır. Eyaletlerin büyük kısmında eğitim hizmetleri Gençlik ve Sosyal Hizmetler Bakanlıkları, bir kısmı ise BMBF tarafından yürütülmektedir. Gençlik ve Sosyal Yardım Büroları kurumların genel işleyişiyle, özel ve devlette yer alan okulöncesi eğitim kurumlarının denetiminden sorumludur (Eurodice, 2003, akt: Demirkasımoğlu, 2011).

Federal Almanya’da ulusal düzeyde bir denetim kurulu bulunmamaktadır. İlköğretim okulları, genel eğitim veren ortaöğretim I. Kademe okulları ve özel eğitim okulları eğitim müdürlükleri tarafından denetlenmekte, bunların dışındaki eğitim kurumları da BMBF tarafından denetlenmektedir. Okulları denetleyecek bir denetmenin görevleri, sınıf içi öğretimi denetlemek ve hem ilköğretim ve orta öğretimdeki öğretmenlerin performanslarını değerlendirmek hem de bu öğretmenlere rehberlik etmektir (Demirkasımoğlu, 2011).

Eğitim denetmenleri okulları ziyaret ederek öğretmenlere, okul müdürüne ve eğitim personeline rehberlik yapmak, öğretimsel denetim yapmak, okulun genel işleyişini kontrol ederek gerekli önlemleri almak, hizmet içi eğitim düzenlenmesini önermekle sorumludur. Ders denetimi esnasında öğretmenin pedagojik yeterliliğine, demokratik ortam sağlamasına, derse girmeden önceki yaptığı hazırlığa, ders esnasında öğrencileri motive etmesine, yöntem ve metot bilgisine, uygun araç-gereç kullanımına, ders sonunda öğrencilerle birlikte yapılan değerlendirmeye ve belirlenen amaçların gerçekleştirilme derecesine dikkat etmektedir. Eyaletler arasında önemli farklılıklar bulunmakla birlikte denetim faaliyetleri genel anlamda bu şekilde gerçekleşmektedir (Demirkasımoğlu, 2011).

Eğitimin finansmanı. Federal Almanya’da okulöncesi eğitim hariç tüm kamu okullarında eğitim ücretsiz olarak verilmektedir. Zorunlu eğitim kademesinde yer almayan okulöncesi eğitim belediyeler, eyaletler tarafından ve ailelerden alınan ücretlerle finanse edilmektedir. Ailelerin katkısı ailelerin maddi durumuna göre değişiklik göstermektedir (BMBF, 2015). Ancak okul öncesi eğitimin paralı olması, maddi yetersizliği olan ailelerin çocuklarının bu eğitimi alamamasına neden olmuştur. Geçmiş yıllarda göçmen ailelerin çocukları okul öncesi eğitim alamamış, buna dayalı olarak dil becerilerinin gelişimi sağlanamamış ve bu nedenle okul hayatında başarısız olmuştur. Bu durum PISA sınavlarında başarısızlığın nedenlerinden biri olarak görüldüğünden bu hususta çeşitli tedbirler almıştır. Gençlik Yardım Ofisi (Jugendamt) düşük gelir gruplarında bulunan ailelerin çocukları adına onlara düşen payı ödemekte, eğitimin her kademesi için bütçeden pay ayrılmaktadır (Güllüpnar, 2010).

Federal Almanya okul öncesi hariç bütün kademelerde eğitime ayrılan payın OECD ortalamasının altında kalmaktadır. Okul öncesi eğitime ise OECD ortalamasıyla aynı oranda pay ayrılmaktadır (Education At A Glance, 2014).

Resmi okullar, eyalet yönetimleri ve yerel yönetimlerce ortaklaşa finanse edilmektedir. Öğretmen maaşları eyalet yönetimleri tarafından, okul binalarının yapımı onarımı ve diğer giderleri ise yerel yönetimler tarafından karşılanmaktadır. Eyalet yönetimleri tarafından karşılanan öğretmen maaşları öğretim kademesine ve hizmet yılına göre farklılaşmaktadır (BMBF, 2015).

Almanya’da mesleğe yeni başlayan öğretmenlerde dahil ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan öğretmenlerin maaşlarının OECD ortalamasının oldukça üstündedir. Mesleğe yeni başlayan öğretmenle kıdemli öğretmen maaşları arasında da (yaklaşık bir buçuk katı) ciddi bir fark bulunmaktadır (Education At A Glance, 2014).

Sonuç

Ülkelerin eğitim sistemlerinin başarısıyla ekonomi ve kalkınma arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Dünyanın en büyük ekonomik gücüne sahip ülkelerinden biri olan Federal Almanya’nın eğitimdeki başarısı, ekonomik gücü kadar dikkat çekici olmasa da, uluslararası sınavlardaki başarısı her geçen yıl artmaktadır. Eğitimde yerel bir yapılanmanın söz konusu olduğu ülkede, genel çerçeveyi belirleyen bir takım düzenlemeler bulunmaktadır. Bu genel çerçeveye göre tüm eyaletlerde zorunlu eğitim 12 yıldır ve zorunlu eğitimin ilk kademesini de ilkokullar oluşturmaktadır. İlkokuldan sonra öğrencinin başarı durumuna bağlı olarak öğretmen tavsiyesiyle öğrenciler ortaöğretime yönlendirilmektedir. Ortaöğretim kademesinden itibaren mesleki eğitime yönlendirilebilen öğrenciler, ikili sistemle hem eğitim görmekte hem de iş tecrübesi kazanmaktadır. Lisede Abitur sınavı bulunmakta, bu sınavı geçen herkes üniversiteye girmeye hak kazanmaktadır. Öğretmen yetiştirme konusunda eş zamanlı eğitim modeli uygulanmakta, uzun süren staj süresiyle mesleğe başlamadan tecrübe edinmeleri sağlanmakta, eğitim politikası istihdama göre şekillendirilmekte, böylece işsizlik oranı azalmaktadır.

Federal Almanya 2000 yılından bu yana PISA sınavlarındaki başarı düzeyini arttıran ülkenin sürekli değişikliğe uğramayan, oturmuş bir eğitim sistemi bulunmakta ve var olan eğitim sistemi üzerinde eksik görülen hususlarda bir takım değişiklikler yapılmaktadır. Ülkemizde ise sürekli değişen bir eğitim sistemi ve politikası bulunmaktadır. Bu anlamda mevcut sistemin bir süre uygulanması ve sonuçlarının görülmesi beklenebilir. Meslek liselerinin eğitimine gereken önem verilip bu öğrencilerin hem iş tecrübesi edinmeleri hem de istihdamının sağlanması noktasında önemli görülmektedir. Öğretmenlikte teorik eğitimden ziyade pratiğe önem verilmesi hususuna önem verilmelidir. Ayrıca liseden ve üniversiteden mezuniyet öncesi bir sınav yapılması, sınavda başarılı olanların mezun olmaya hak kazanması ile daha nitelikli lise ve üniversite mezunu bireylerin olması sağlanmalıdır. Eğitim politikası, istihdam politikasına göre şekillendirilip işsizliğin azalması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Avrupa’da Öğretmenler ve Okul Liderlerine İlişkin Temel Veriler. (2013). 15.03.2018 Tarihinde

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/151TR_HI.pdf adresinden alınmıştır.

Baden-Württemberg’de Eğitim (2013), T. C. Stuttgart Başkonsolosluğu Eğitim Ataşeliği Yayını.

BMBF (2015). Ministry of Education and Research. 02.03.2018 Tarihinde <http://www.bmbf.de/en/furtherance/677.php> adresinden alınmıştır.

Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi, *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 11, 33-41.

Demirkasımoğlu, N. (2011). Türk Eğitim Sisteminde Bir Alt Sistem Olan Denetim Sisteminin Seçilmiş Bazı Ülkelerin Denetim Sistemleri İle Karşılaştırılması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (23).

Education Policy Outlook Germany (2014) 05.03.2018 Tarihinde http://www.oecd.org/edu/EDUCATION%20POLICY%20OUTLOOK%20GERMANY_EN.pdf adresinden alınmıştır.

Eurydice (2010). *National system overviews on education systems in Europe and ongoing reforms: Germany*. 02 Mart 2018 tarihinde http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/D_E_EN.pdf adresinden alınmıştır.

Güllüpnar, F. (2010). Almanya’da Türk Göçmen Çocuklarının Bölünmüş Kaderleri ve Eğitimdeki Başarısızlıklarının Yapısal Nedenleri. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 65-87.

KMK (2012). The Education System in Federal Republic of Germany 01.03.2019 Tarihinde <http://www.kmk.org/information-in-english/the-education-system-in-the-federal-republic-of-germany.html> adresinden alınmıştır.

KMK (2014). Basic Structure of the Education System in the Federal Republic of Germany – Diagram. 01.03.2019 Tarihinde <http://www.kmk.org/information-in-english/the-education-system-in-the-federal-republic-of-germany.html> adresinden alınmıştır.

OECD (2014), *Education at a Glance 2014: OECD Indicators*, OECD Publishing.

<http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/germany> adresinden 15.04.2017 Tarihinde alınmıştır.

<http://www.bmbf.de/en/Ministry.php> (BMBF) adresinden 01.03.2019 Tarihinde alınmıştır.